

Når verden ser mørk ut og spenningen er høy

Taler

Anniken Huitfeldt

Dato

23 februar 2022

Sted

Kirkenes

Omstendigheter

Kirkeneskonferansen

1 Kjære alle sammen,

Tusen takk for invitasjonen. Jeg har gleda meg til å komme tilbake. Jeg har vært her mange ganger. Dette er en av Norges viktigste møteplasser.

5

Vet dere, at etter kong Haakon Vs død i 1319 ble det inngått en fredsavtale - og foreslått en ny grenseoppgang - mellom Norge og Russland. Eller fyrstedømmet Novgorod, som det het den gang.

10 Fra russisk side sa man da følgende: «Delingen selv overlater vi til Gud og Norges konge. Han dele som han vil».

Det var datidens Russland. Datidens realiteter.

15 En liten bit av historien.

En liten bit historie kan ikke legitimere en ny grenseoppgang i dag. Hverken i Norge eller i andre av Russlands naboland. Likevel, de siste dagene har vi erfart at internasjonalt anerkjente grenser ikke respekteres.

20

Tidligere denne måneden la statsministeren frem regjeringens nordområdepolitikk. Noe av det viktigste han sa, var at vi skal engasjere hele landet i nordområdepolitikken. Vi skal bidra til at folk ønsker å bo her i nord. Vi skal sette kunnskap i sentrum.

25

30 Det er mange viktige - og grønne - næringslivsprosjekter i regionen. Det er bra!
Og gir grunn til optimisme. Men vi trenger folk til å fylle jobbene. Mange
bedrifter sliter med å finne kvalifisert arbeidskraft. Det er nødvendig for å få til
det grønne skiftet.

35 Vi må bruke kunnskapen fra vannkraft, olje og gass for ny energiproduksjon.
Overgangen fra kull til gass er avgjørende.

Jeg merker meg at mange av de som tidligere ba oss stanse med gassproduksjon
nå ber oss om å pumpe opp mer.

40 Nordområdepolitikk er ikke et enkeltprosjekt. Det er spørsmål som berører alle
sektorer. Og hele regjeringen.

Befolkningsnedgangen her er bekymringsfull. Vi vil bidra til at folk ønsker å bo
og jobbe her.

45 Det handler ikke om distriktpolitikk. Men også om sikkerhetspolitikk. Her i
Øst-Finnmark, kanskje mer enn noe annet sted i landet, er distriktpolitikk og
sikkerhetspolitikk tett sammenvevd.

50 Uten folk, ingen sikkerhet. Uten sikkerhet, ingen folk.

Et sterkt og robust Nord-Norge er avgjørende for hele landet. Og Øst-Finnmark
er på mange måter førstelinjen for et sterkt og robust Norge.

55 Derfor er nordområdene et nasjonalt anliggende av stor strategisk betydning.

Siden sist vi satt i regjering har interessen for Arktis og nordområdene økt
kraftig. Fra mange land. Det er mange som har sterke meninger om våre
nærområder. Derfor må vi være tydelige på norske interesser.

60 Økt internasjonal oppmerksomhet om våre nærområder gir også muligheter.
For næringslivet, forskere og andre. Mange land og aktører har kompetanse og
erfaringer som er relevant her i nord.

65 Stormaktsrivalisering er på fremmarsj i verden. Men Arktis kjennetegnes fortsatt
i all hovedsak av konstruktivt internasjonalt samarbeid. Norge og de andre

arktiske statene har utviklet et godt rammeverk. Samarbeidet i Arktisk råd og Barentsrådet fungerer i all hovedsak godt.

70

Noen kilometer øst fra her vi befinner oss, foregår en storstilt russisk militær opprustning og modernisering. Hyppigere russisk øvingsaktivitet utenfor Norge bidrar til økt spenning. Men, som forsvarssjefen sier er det her i nord fortsatt lav spenning og god dialog.

75

I Russland ser vi en vedvarende negativ politisk utvikling. Menneskerettighets- og demokratiforkjempere får stadig dårligere kår. Den akademiske friheten trues. Frivillige organisasjoner opplever økt kontroll. Pressefriheten er ikke reell.

80

Det påvirker også folk-til-folk-samarbeidet. For eksempel gjennom lovene om såkalte utenlandske agenter og uønskede organisasjoner.

85

Vi skal fortsette å se etter muligheter. Men vi ser at det er utfordringer. Åpenheten på russisk side reduseres.

Vi har lagt bak oss to år med pandemi. Folk her i Barentsregionen vet bedre enn de fleste hvor vanskelig samarbeidet over grensen har vært i denne tiden.

90

Russere er normalt en del av bybildet her i Kirkenes. Det er krevende å drive folk-til-folk-samarbeid når grensen i praksis er stengt.

Når norske og russiske ungdommer møtes til felles fotballtrening. Eller russiske og norske band samarbeider om en konsert. Eller bedrifter fra begge sider av grensen samarbeider om et prosjekt. Så bygger det tillitt. Det skaper rom for dialog. Det bidrar til kunnskapsoverføring i begge retninger. Undersøkelser viser at samarbeidet verdsettes høyt av både russere og nordmenn. Og blir stadig tettere og bedre. Det gir oss håp. Så jeg håper grensen snart kan åpnes igjen. Og vi gleder oss til Barents Pride til høsten.

100

Vi har en svært spent sikkerhetspolitisk situasjon i Europa. Russland har i praksis okkupert deler av en selvstendig, uavhengig nasjon, Ukraina. De er i posisjon til å gjennomføre storskala militære operasjoner også mot resten av

105

Ukraina, uten varslingstid.

Vi må holde fast ved noen grunnleggende forutsetninger:

110

- Vi forhandler ikke om folkeretten.
- Eller om grunnleggende internasjonale kjøreregler.
- Norges støtte til Ukrainas suverenitet og territoriale integritet er ubetinget.
- Vi fordømmer Russlands handlinger i Ukraina.
- 115 - Men vi ønsker å fortsette samarbeidet med det russiske folk.

Så langt har vi ikke sett noen uvanlig aktivitet i nord som har direkte implikasjoner for kontakten og samarbeidet med Russland. Men vi må - dessverre - være forberedt på det. I møte med en ny situasjon - og et mer

120 utfordrende forhold til Russland, så er det tydeligere enn noen gang at Norge er helt avhengig av NATOs kollektive sikkerhet. Våre allierte kommer hvis vår sikkerhet er truet.

Vi styrker forsvaret i nord.

125

Vi vil fortsette vårt tette forsvarssamarbeid med allierte.

Det er avgjørende å øve og trene i fredstid.

130

Forhåndslagre, planverk og infrastruktur må også stå klare. Dette kan ikke improviseres når krisen er et faktum. Derfor øver og trener allierte mer i Norge enn for noen år siden (men fortsatt mindre enn under den kalde krigen).

Neste måned er vi vertskap for øvelsen Cold Response. Vi gjennomfører

135 øvelsene i full åpenhet i tråd med internasjonale regler for slike øvelser. Vi har varslet Russland på forhånd.

Slik opptrer en forutsigbar nabo.

140

Dette er ikke nytt for Russland.

Og det er ikke eskalerende.

Vi har ikke allierte øvelser her i Øst-Finnmark. Heller ikke allierte baser i Norge.

Det har vi valgt selv. For å redusere spenninga. Russland vet hvor de har oss.

Norge kan ikke velge mellom å avskrekke eller berolige Russland. Vi er nødt til å gjøre begge deler. Mange snakker om avskrekking og beroligelse som en balanse.

150 Jeg liker å tenke på det som to påler. Og vi trenger begge to.

Folk i Kirkenes vet hva jeg snakker om. Når jeg snakker om avskrekking og beroligelse i Oslo, så må jeg forklare hva det er. Det trenger jeg ikke her. Det ligger i DNAet til folk i Sør-Varanger. Som alltid er åpne for samarbeid. Men

155 aldri naive. Som vet at å opprettholde en fungerende relasjon til Russland er å ivareta våre nasjonale interesser.

Derfor er det viktig å videreføre det praktiske samarbeidet, den politiske dialogen og åpenhetslinjen. Jo vanskeligere forholdet er, desto viktigere er det å

160 snakke sammen. Naboer snakker om saker av felles interesser. Både de enkle, og de mer krevende.

Arbeidet i våre fire norsk-russiske kommisjoner fortsetter.

165 Disse kommisjonene er viktige for innsatsen på områdene

- fiskeriforvaltning,
- økonomisk utvikling,
- miljø
- 170 - og atomsikkerhet.

Det er i vår interesse - og i Russlands interesse - at dette samarbeidet lykkes.

Det gjelder også områder knyttet til praktisk sikkerhetssamarbeid.

175 Kystvaktsamarbeidet og grensevaktsamarbeidet fungerer godt. Det bidrar til sikre, avklarte og forutsigbare forhold på grensen. Og trygg ferdsel på havet.

Til høsten er Norge vertskap for den store beredskapsøvelsen Barents Rescue. Med deltakelse fra Russland, Finland og Sverige. Det er avgjørende at vi

180 samarbeider med våre naboland om sikkerhet og beredskap til sjøs.

Russlands utenriksminister Lavrov deltok på ministermøtet i Tromsø i oktober i fjor. Møtet markerte avslutningen på Norges formannskap i Barentsrådet.

185 Lavrov var der i to dager og framførte tydelige budskap. Det sier mye om
Barentssamarbeidet. Og dets betydning som plattform for dialog og konkret
samarbeid mellom landene i regionen.

Vi fortsetter å prioritere dette samarbeidet høyt under det nåværende finske
190 formannskapet.

I 2023 overtar Norge lederskapet i Arktisk råd. Det vil bli et av regjeringens
viktigste løft i nordområdepolitikken i årene fremover.

195 Fokuset vil være på Norges langsiktige prioriteringer og interesser i Arktis. Det
dreier seg om hav, klima og bærekraftig økonomisk utvikling.

Lederskapet i Arktisk råd vil blant annet involvere de nordligste fylkene,
Sametinget og sentrale kunnskapsmiljøer i nord og i sør. I tillegg til store deler av
200 regjeringen.

Kjære alle sammen,
205

Tilbake på 1320-tallet ble den foreslåtte grenseoppgangen aldri foretatt. Det
skulle ta 500 år til. Først i 1826 ble grensen mellom Norge og Russland fastsatt.
Og først i 2010 ble vi enige om delelinjen i Barentshavet.

210 Grensen mellom Norge og Russland har vært preget av ryddighet. Og
forutsigbarhet. Men tidvis har grensen blitt diskutert.

Som i Stortingets utenriks- og forsvarskomite den 24. august i fredsåret 1945.
Årsaken var at Sovjetunionen ønsket å flytte en grenserøys noen meter, slik at
215 den stemte med nye oppmålinger.

Den saken ble løst. Men som historiker merket jeg meg noe komiteens formann,
Carl Joachim Hambro, hadde sagt under komiteens møte ˆ og jeg siterer: «Det
er litt av en kjepphet for meg denne mangel på historisk innsikt i vårt
220 utenriksdepartement. Det er det eneste utenriksdepartement, antar jeg, som
ikke har en historiker knyttet til seg».

225 Jeg kan forstå Hambros frustrasjon den gang. Du skjønner ikke norsk historie,
eller hva norske interesser betyr, hvis du ikke skjønner hva som har skjedd her i
Øst-Finnmark.

Når jeg møter kolleger og andre på reiser, forteller jeg nesten alltid om
frigjøringen i 1944. At det var sovjetiske styrker som frigjorde oss. Og så trakk
230 seg tilbake. Det er en sterk historie. Som har formet oss som folk. I nord ligger
nøkkelen til å forstå norsk sikkerhetspolitikk.

Derfor skal vi fortsette å fremme våre egne interesser i nord. Men dialog og
praktisk samarbeid med Russland forblir viktig.

235 Selv når verden ser mørk ut og spenningen er høy, så må vi hegne om de
kanalene og de møteplassene vi har.

Slik som Kirkeneskonferansen.

240 Tusen takk!

Kilde

www.regjeringen.no

245

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/nar-verden-ser-mork-ut-og-spenningen-er-hoy>

250

255

260